نگاه بیرون

آیا ترکیه در جنگ یمن پشیمان است؟

سرکان دمیرتاش
مترجم: روح‌الله نخعی

● طبق داده‌های سازمان ملل متحد، یمن جنگ‌زده در آستانه فاجعه‌ای عظیم است و تقریبا سه‌چهارم جمعیت ۲۲ میلیونی‌اش به کمک‌های انسانی و حفاظت نیاز دارند. در هفت سال گذشته، اوضاع در یکی از کشورهای بسیار فقیر جهان، شدیدا بدتر شده است. قیامی که در ۲۰۱۱ شروع شد، به نزاعی فرقه‌ای بین جنبش شیعی حوثی و گروه‌های سنی بدل شده است. در مارس ۲۰۱۵، ائتلافی ۹کشوری به رهبری عربستان‌سعودی که شامل امارات متحده عربی، مصر و اردن می‌شود، تهاجم نظامی بزرگی را در یمن آغاز کردند، در تلاش برای اینکه رئیس‌جمهور یمنی، عبدالله منصور هادی، را بعد از اینکه توسط جنبش حوثی برکنار شد، دوباره بر کرسی بنشانند. تصمیم سعودی‌ها برای دخالت در این جنگ داخلی، بعد از تغییر حاکمشان به ملک سلمان در ژانویه ۲۰۱۵ رخ داد که پادشاه نفتی و پسر جاه‌طلبش، محمد بن‌سلمان، را به مردانی بسیار قدرتمند در کشور تبدیل کرد. توقع سعودی‌ها مبنی‌بر پیروزی آسان در یمن اشتباه از کار درآمد، با اینکه این ائتلاف حمایت کشورهای برجسته غربی را دریافت کرد، شامل ایالات متحده و بریتانیا. نزاع مسلحانه در یمن به‌سرعت تبدیل به ادامه جنگ‌های نیابتی در سوریه و لیبی شد. درحالی‌که انتظار می‌رود گفت‌وگوها بین گروه‌های معارض در همین یکی، دو هفته بعد از وقفه‌ای دوساله، آغاز شود، به نظر نمی‌رسد پایانی برای این جنگ در کار باشد؛ اما عواقب ویرانگر این جنگ برای مدتی بسیار طولانی ماندگار خواهد بود.

در فاجعه یمن، نکته‌ای برای ترکیه هم هست. دولت ترکیه فقط چند روز بعد از اینکه این مداخله آغاز شد، اعلام کرده بود که از عملیات سعودی در یمن حمایت می‌کند. بیانیه‌ای مکتوب از وزیر خارجه در اواخر مارس ۲۰۱۵ اعلام کرد: «ما از عملیات نظامی که نیروهای ائتلاف، شامل کشورهای منطقه با رهبری شورای همکاری خلیج [فارس] علیه جنبش حوثی و به درخواست رئیس‌جمهور منتخب قانونی، هادی، آغاز کرده‌اند و عربستان‌سعودی پیشاپیش درباره‌اش به ترکیه خبر داده بود، حمایت می‌کنیم». این بیانیه همچنین بر باور ترکیه تاکید کرد که «این عملیات، به پیشگیری از تهدید جنگ داخلی و آشوبی که پیش آمده و به بازگرداندن قدرت قانونی کشور، کمک خواهد کرد». علاوه‌براین، رئیس‌جمهور اردوغان اعلام کرد که ترکیه آماده است، حمایت لجستیک و اطلاعاتی به نیروهای ائتلاف ارائه کند، اگرچه به طور فعال در عملیات نظامی شرکت نخواهد کرد.

این حمایتی آشکار از پادشاه جدید، ملک سلمان، بود و تلاش برای عادی‌سازی روابط تنش‌آلود بین ترکیه و عربستان‌سعودی بر سر کودتایی که در جولای ۲۰۱۳ در مصر، توسط عبدالفتاح السیسی با حمایت عربستان، علیه محمد مرسی، شریک اصلی منطقه‌ای ترکیه رخ داد. دیدار اردوغان از عربستان‌سعودی در اواخر فوریه ۲۰۱۵، نقطه عطفی در این راستا بود.

در نشست خبری در اواخر مارس ۲۰۱۵، اردوغان مستقیما از ایران بابت تلاش‌هایش برای افزایش نفوذ در منطقه انتقاد شدید کرد، با تاکید بر اینکه «ایران در تلاش است که بر منطقه غالب باشد. آیا این را می‌توان تحمل کرد؟ این موضوع کشورهای بسیاری را در منطقه آزرده کرده است، از جمله ما، عربستان‌سعودی و کشورهای خلیج [فارس]. تحمل این ممکن نیست. ایران باید این را بداند». اردوغان، در نشست خبری بوئنوس‌آیرس که در ساعات پایانی روز اول دسامبر برگزار شد، از زاویه دیگری به جنگ یمن پرداخت، با تاکید بر مسئولیت جامعه جهانی در یاری‌رساندن به کودکان گرسنه و بی‌گناهانی که در رنجند. او همچنین گفت: «یک راه‌حل سیاسی که شاملیت داشته باشد، به نظر تنها راه رسیدن به ثبات و صلح ماندگار است. ما از تلاش‌ها در حوزه سازمان ملل متحد برای فعال‌کردن فرایند مذاکره حمایت می‌کنیم. در این زمینه، ما امیدواریم فرایندی که در سوئد شروع شده، با دیدار بین طرف‌هایی که بیش از دو سال است با هم دیدار نکرده‌اند، هرچه زودتر صلح را به یمن بیاورد». تناقض در اهداف منطقه‌ای در حال تغییر ترکیه در ادامه برداشت جدید این کشور در خاورمیانه می‌آید. این برداشت جدید ترکیه را به این سمت برده که با ایران در سوریه همکاری کند و در همان میدان با عربستان‌سعودی پنجه در پنجه بیندازد. علاوه‌براین، قتل روزنامه‌نگار سعودی، جمال خاشقجی، به دستان نزدیک‌ترین دستیاران ولیعهد در استانبول دوباره تنش‌های قدیمی بین ترکیه و عربستان‌سعودی را به میان آورده است. این تعادل جدید در منطقه، مشخصا ترکیه را به سمت بازگشت به همان خط سنتی برده که در سیاست خارجی دنبال می‌کرد و به مکالمه، میانجی‌گری و استفاده از ابزارهای صلح‌آمیز برای حل منازعات در کشورهای ثالث، اولویت می‌دهد. ترکیه، اگر به‌جای حمایت از تهاجم سعودی، بی‌طرف بماند و بین طرف‌های معارض میانجی‌گری کند، می‌تواند بسیار بیش از این در جهت ارتقا و حفاظت از استقلال، خودمختاری، تمامیت ارضی و اتحاد یمن، کار کرده باشد. نمونه شایسته تأسف یمن، باید سابقه جدیدی برای ترکیه شود، در مواجهه با منازعه‌های مشابه در آینده.

منبع: حریت

سوئد میزبان دور بعدی مذاکرات یمن

امیر محمد حسینی: از این پس سوئد را هم باید در جرگه کشورهای حامی مذاکرات یمن به حساب آورد. بعد از مذاکرات E3 و اتحادیه اروپا به همراه ایران و سپس اضافه‌شدن ایتالیا به مذاکرات، استکهلم با میزبانی دور بعدی گفت‌وگوها وارد این جمع شده است؛ گفت‌وگوهایی که بناست یمنی- یمنی باشد و همین موضوع هم از بندهای طرح چهارماده‌ای ایران برای حل بحران یمن است؛ طرحی که شامل برقراری آتش‌بس و توقف سریع تمام حملات نظامی خارجی، ارسال فوری و بدون وقفه کمک‌های انسان‌دوستانه (و پزشکی) برای مردم یمن، ازسرگیری گفت‌وگوی ملی یمنی تحت هدایت مردم یمن و با مشارکت نمایندگان تمام احزاب سیاسی و گروه‌های اجتماعی این کشور و تشکیل دولت فراگیر وحدت ملی یمن می‌شود. این طرح سه سال پیش از سوی ایران به دبیرکل سازمان ملل ارسال شده و به‌تازگی هم محمدجواد ظریف در توییتی به آن اشاره کرده بود. اینک در آستانه گفت‌وگوهای یمن در سوئد، وزارت خارجه ایران بیانیه‌ای منتشر کرده و در آن خواستار مشارکت تمام طرف‌های یمنی در گفت‌وگوها شده است. به گزارش ایسنا، در این بیانیه آمده: «وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران ضمن استقبال و اعلام حمایت از این گفت‌وگوها، تمامی طرف‌های یمنی را به مشارکت سازنده و مسئولانه در گفت‌وگوهای استکهلم دعوت و از آنها می‌خواهد با برداشتن گام‌های اعتمادساز، زمینه لازم را برای دستیابی به یک تفاهم جامع فراهم کنند که به درد و رنج و محاصره ظالمانه مردم یمن پایان دهد». در این بیانیه با اشاره به طرح چهارماده‌ای ایران تاکید شده: «بحران یمن راه‌حلی جز راهکار سیاسی مبتنی‌بر گفت‌وگوهای یمنی- یمنی ندارد و از جامعه جهانی می‌خواهد با ایفای نقش مؤثر و جدی از جمله از طریق اعمال فشار به کشورهای صادرکننده سلاح به متجاوزان، روند صلح را تسهیل کرده و اجازه دهند مردم یمن به دور از دخالت بیگانگان، سرنوشت و آینده کشور خود را رقم بزنند». سخنگوی وزارت خارجه هم دیروز در نشست خبری خود با تاکید بر استقبال ایران از انجام مذاکرات یمنی- یمنی در استکهلم سوئد، گفت: «جمهوری اسلامی ایران از هرگونه تلاشی که بتواند در کاهش آلام مردم یمن مؤثر باشد استقبال می‌کند. ما فکر می‌کنیم این طرح چهارماده‌ای می‌تواند راهکار مشخصی برای حل این بحران، انجام گفت‌وگوهای یمنی- یمنی و پایان فاجعه‌ای که در این کشور در حال رخ‌دادن است، باشد و ما از هر تلاش صادقانه‌ای در این زمینه که مبتنی‌بر حفظ تمامیت ارضی یمن، حفظ حقوق مردم یمن، ایجاد آتش‌بس در این کشور و انجام گفت‌وگوهای یمنی - یمنی باشد استقبال می‌کنیم و به تحقق آن کمک خواهیم کرد، چراکه علاقه‌مند نیستیم که وضعیت نابهنجار کنونی در این کشور همچنان ادامه پیدا کند». بهرام قاسمی در رابطه با موضوع سفارت ایران در یمن هم گفته: «یمن سفیری را برای حضور در ایران معرفی کرده، ولی ایران هنوز مجوز لازم را برای حضور این سفیر فراهم نکرده است. اینکه ما چه زمانی مجددا سفیر به یمن اعزام خواهیم کرد بستگی به شرایط آتی در یمن دارد و اینکه تحولات در این کشور به چه سمت‌وسویی سوق پیدا می‌کند». قاسمی با اشاره به شرایط کنونی یمن افزود: «این کشور در محاصره کامل قرار دارد و با توجه به این محاصره امکان ورود و خروج افراد وجود ندارد، بنابراین صحبت از اینکه ما در چه زمان قطعی‌شده‌ای بار دیگر سفیر به این کشور اعزام می‌کنیم، غیرمنطقی است و باید منتظر شرایط آتی در این کشور باشیم». دوره‌های پیشین گفت‌وگو در حاشیه کنفرانس امنیتی مونیخ و سپس با اضافه‌شدن ایتالیا در رم برگزار شده بود. مذاکرات سوئد و گفت‌وگوهای یمنی- یمنی که وزارت خارجه ایران روی آن تاکید دارد هم به‌زودی برگزار خواهد شد، اما در این بین سؤال‌هایی مطرح است؛ اینکه ساختار فعلی گفت‌وگو با اضافه‌شدن سوئد کارایی لازم را در پیشبرد حل بحران یمن دارد؟ و موضوع دیگر این است که نقش ایران در گفت‌وگوها چطور تعریف می‌شود؟

عباس پرورده، کارشناس مسائل منطقه

برای بهره‌برداری‌های سیاسی نقش ایران در یمن را پررنگ جلوه می‌دهند

در جریان سفر وزیر خارجه به ژنو و مذاکرات صلح افغانستان موضوع میزبانی سوئد در دور بعدی مذاکرات مطرح شد. سوئد چطور وارد جریان مذاکرات یمن شد؟

بحران یمن به لحاظ انسانی، قحطی، مسائل بهداشتی و تحریم‌های شدیدی که ائتلاف عربی اعمال کرده تشدید شده است. در این شرایط این موضوع که گفت‌وگوها در چه کشوری انجام شود اهمیت به مراتب کمتری دارد و آنچه در وهله نخست مهم به نظر می‌رسد، شکل‌گیری گفت‌وگوها و مذاکراتی است که بتواند به جنگ یمن پایان دهد.

ایران در این راستا بیانیه‌ای صادر کرده و در آن روی طرح چهارماده‌ای خود تأکید کرده است. این طرح و بندهای آن در این گفت‌وگوها مطرح است؟

این گفت‌وگوها در استکهلم زیر نظر سازمان ملل و با حضور دو طرف منازعه در یمن برگزار می‌شود؛ از طرفی حوثی‌ها و از سوی دیگر گروه‌هایی که به عربستان و ائتلاف عربی وابسته هستند، بنابراین یکی از خواسته‌های ایران محقق شده که گفت‌وگوهای یمنی- یمنی است. مسئله دیگر توقف جنگ و حملات به این کشور است که در شرایط فعلی مذاکرات بدون قبول این شرط نمی‌تواند ادامه پیدا کند. به نظر من طرح چهارماده‌ای ایران ابتدایی‌ترین شرایط را با توجه وضعیت کنونی مردم یمن در نظر گرفته است. در نتیجه اگر مذاکره‌ای شکل بگیرد، باید این چهار بند در آن پذیرفته شود تا شرایط پیشبرد مذاکرات و دورهای بعدی گفت‌وگو فراهم شود.

بند آخر این طرح هم تشکیل دولت فراگیر وحدت ملی یمن است.

بله، باید گفت این جنگ ناشی از قطع گفت‌وگوهای یمنی در سال ۲۰۱۴ است. زمانی که برای اولین‌بار تمام گروه‌های سیاسی و قومی در صنعا برای تشکیل دولت فراگیر گرد هم آمدند، اما در آن مقطع چند نفر از رهبران سیاسی انصارالله ترور شدند. این ترورها آتش زیر خاکستر فرقه‌ای و قومی در یمن را شعله‌ور کرد و اعتراض‌های انصارالله آغاز شد. بعد از آن نیز انصارالله برای دولت «منصور هادی» ضرب‌الاجل تعیین کرد، اما او ضرب‌الاجل را نپذیرفت. در نتیجه نیروهای انصارالله وارد صنعا شدند و جنگ آغاز شد که این وضعیت تاکنون ادامه دارد، بنابراین تشکیل دولت فراگیر همان چیزی است که بنا بود در سال ۲۰۱۴ روی دهد. در این شرایط به نظر می‌رسد گزینه‌های ایران بهترین گزینه‌هاست.

نکته

هزینه‌های سیاسی جنگ یمن برای ائتلاف عربی به‌خصوص عربستان، به‌ویژه بعد از قتل جمال خاشقجی بیشتر شده است و این کشور حاضر به پرداخت هزینه بیشتر برای جنگ بی‌فرجام و پرهزینه یمن نیست

می‌توان تعریف روشنی از نقش ایران در یمن و حل بحران آن داشت؟

نقش ایران در یمن مبهم است. در این شرایط برخی رسانه‌ها و دولت‌های منطقه و کشورهای غربی سعی می‌کنند نقش ایران را برای بهره‌برداری‌های سیاسی پررنگ جلوه دهند؛ مثل نشان‌دادن چند تکه آهن‌پاره در سازمان ملل توسط نیکی هیلی و نسبت‌دادن آنها به ایران؛ این موضوع اتفاقی کم‌سابقه یا حتی بی‌سابقه در جهان است. همه استنادات این کشورها موضع‌گیری‌هایی است که ایران در حمایت از انصارالله داشته است. در مقابل رهبران ارشد انصارالله درباره نزدیکی روابط خود با ایران هم صحبت کرده‌اند. بااین‌حال ایران بارها اعلام کرده که حمایت از یمن «حمایت معنوی» است. پس با درنظرگفتن شرایط، ایران باید درباره میزان این حمایت درایت بیشتری به خرج دهد تا به نسبت آن بتواند در معادلات منطقه تأثیرگذار باشد.

فکر می‌کنید برایند گفت‌وگوها در استکهلم موفقیت‌آمیز خواهد بود؟

افکار عمومی جهان امیدوار است مذاکرات به نتیجه مشخصی برسد. انصارالله هم به‌دنبال این موضوع است و موضع‌گیری‌هایی هم در این رابطه داشته است. در نقطه مقابل هزینه‌های سیاسی جنگ یمن برای ائتلاف عربی به‌خصوص عربستان، به‌ویژه بعد از قتل جمال خاشقجی بیشتر شده است، چراکه بعد از قتل خاشقجی تمرکز افکار عمومی نسبت به عملکرد عربستان در بحران یمن و سرکوب روزنامه‌نگاران و گروه‌های حقوق بشری بیشتر شده و این کشور حاضر به پرداخت هزینه بیشتر برای جنگ بی‌فرجام و پرهزینه یمن نیست. پیام‌هایی هم از سوی برخی از مقامات عربستان از جمله «عادل الجبیر»، وزیر خارجه این کشور، شنیده شد که حاکی از تمایل به پایان جنگ دارد. بنابراین اگر شرایط به‌خوبی پیش برود و سایر بازیگران منطقه نیز همراهی کنند، می‌توان انتظار نزدیک‌شدن به پایان جنگ یمن را داشت. با توجه به اینکه معادلات منطقه نیز تغییر کرده و این موضوع امکان موفقیت گفت‌وگوها را افزایش می‌دهد.

سخنگوی وزارت امور خارجه اعلام کرد

گلایه ایران از گرجستان

سخنگوی وزارت امور خارجه هر دو هفته یک‌بار در نشستی مفصل با خبرنگاران به سؤالات زیادی پاسخ می‌دهد؛ سؤالاتی از شرق تا غرب دنیا. او روز گذشته نیز با سؤالات متعددی در مورد کانال ویژه مالی ایران و اروپا، ادعاهای جدید آمریکا در مورد برنامه موشکی ایران، استیضاح ظریف و بازگردانده‌شدن برخی اتباع ایرانی از گرجستان مواجه بود.

او در مورد گرجستان با ابراز گلایه از این کشور گفت: موضوع توسط سفارت ایران در تفلیس در حال بررسی است. بهرام قاسمی در این زمینه در توضیح بیشتر گفت: طبق برخی اخبار گفته می‌شود که حدود ۲۰۰ نفر از شهروندان ایرانی در هفته‌های اخیر در مرزهای زمینی و هوایی گرجستان دیپورت شده‌اند. این موضوع دلایل مختلفی دارد و گویی برخی از این افراد از داشتن مدارک اولیه برای ورود به این کشور محروم بوده‌اند و تصور می‌کنم برخی از آژانس‌های مسافربری که صلاحیت لازم را ندارند با گرفتن مبالغی از این شهروندان برای عزیمت آنها به گرجستان اقدام کرده‌اند، ولی با توجه به اینکه مدارک لازم را نداشته‌اند این شهروندان دچار مشکل شده‌اند. ما به شهروندان ایرانی توصیه می‌کنیم که برای سفر به این کشور دقت لازم را داشته و از تمام مدارک لازم برخوردار باشند و مراقب باشند که فریب برخی از آژانس‌هایی که صلاحیت لازم را ندارند، نخورند.

برخی دیگر از شهروندان ایرانی که دیپورت شده‌اند از مدارک کافی و لازم برخوردار بودند و اینکه چرا به آنها اجازه ورود به گرجستان داده نشده است مشخص نیست. ما در این خصوص گله‌مند هستیم و در حال پیگیری که ببینیم علت این موضوع چه بوده است. مذاکراتی را با طرف گرجی آغاز کرده‌ایم تا علت مسئله مشخص شود. وی با اشاره به مذاکرات سفارت ایران در تفلیس با دولت گرجستان برای پیگیری این موضوع ادامه داد: در این میان گزارش‌هایی را دریافت کرده‌ایم که افرادی با وجود داشتن مدارک، مواد مخدر به همراه داشته‌اند که این موضوع نیز در حال پیگیری است و سفارت ما وظیفه دارد پیگیری‌های لازم در مورد این موضوعات را انجام دهد.

سخنگوی وزارت امور خارجه کشورمان در مورد کانال ویژه مالی نیز گفت: گفت‌وگوها و تلاش‌ها برای تدوین سازوکار مالی یا همان SPV همچنان ادامه دارد. سخنگوی دستگاه دیپلماسی در واکنش به اخبار منتشرشده مبنی‌بر توافق ایران و کره‌جنوبی در مورد قرارداد نفت در برابر غذا تصریح کرد: من چنین چیزی را تکذیب می‌کنم.

بهرام قاسمی در مورد ادعای اخیر آمریکایی‌ها مبنی‌بر اینکه آزمایش موشکی جدیدی توسط ایران انجام شده و در پاسخ به این سؤال که آیا ایران در چند روز اخیر آزمایش موشکی انجام داده است یا نه؟ گفت شما باید این سؤال را از مقامات نظامی بپرسید و آنچه که مربوط به وزارت خارجه است بیان مواضع کلی ایران در مورد سیاست‌های دفاعی‌اش است... اگر چنین آزمایشی انجام شده باشد، مقامات دفاعی ایران در این زمینه اطلاع‌رسانی می‌کردند یا می‌کنند. من اطلاعی در این زمینه ندارم.

قاسمی در بخش دیگری از این نشست، در پاسخ به سؤالی در ارتباط با طرح استیضاح وزیر امور خارجه از سوی برخی از نمایندگان مجلس گفت: استیضاح حق مجلس محترم است و نمایندگان می‌توانند در مواقع لزوم این موضوع را در مورد تمام وزرا دنبال کنند. وزارت خارجه در این زمینه مستثنا نیست. آقای ظریف روز گذشته با حضور در کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی به تعداد زیادی از سؤالاتی که مطرح بود پاسخ‌های لازم را دادند و طبق اخباری که خودم دریافت کردم، دوستان نماینده تا حدود زیادی از این پاسخ‌ها قانع شدند.

قاسمی با بیان اینکه طبق تصمیم کمیسیون امنیت ملی قرار شده در دو هفته آینده آنها نظرشان را اعلام کنند و در صورت لزوم جلسه دیگری را برگزار و اتخاذ تصمیم کنند، گفت: باید منتظر ماند و دید که نوع دیدگاه مجلس شورای اسلامی چگونه خواهد بود، ولی همان‌طور که گفتم، وزارت خارجه استیضاح را حق مجلس می‌داند و به احترام مجلس، آقای ظریف در کمیسیون امنیت ملی حضور پیدا کردند و به راحتی به تمام سؤالات پاسخ دادند. مشکلی در این خصوص نبود. ما وظیفه خود می‌دانیم که ابهامات نمایندگان را برطرف کنیم.

سخنگو در ادامه این نشست در پاسخ به سؤالی مرتبط با اظهارات وزیر خارجه در مورد پول‌شویی نیز توضیح داد: «آنچه که آقای ظریف مطرح کردند یک واقعیت صریح و روشن است. البته کلمه گسترده را یک روزنامه مشخص به صحبت‌های آقای ظریف اضافه کرد و تبلیغاتی را براین‌اساس سازمان داد». وزیر امور خارجه به صورت مشخص حرف‌هایشان را توضیح دادند و در این سخنان ارگان مشخصی را متهم نکردند، بلکه بر ضرورت مقابله با این پدیده شوم که می‌تواند اقتصاد کشور را متضرر کند، تأکید کردند. متأسفانه برخی گروه‌های سیاسی در داخل کشور سعی کردند از صحبت‌های آقای ظریف بهره‌برداری سیاسی و جناحی کنند و آن را به صحنه منازعات سیاسی و گروهی بکشانند که این موضوع می‌تواند آثار مخربی را به همراه داشته باشد.

ادامه از صفحه ۳

ظریف توضیح واضحات داد

... به‌خصوص پس از خروج یک‌جانبه آمریکا از برجام، ضرورت جایگزین‌کردن برخی کشورها به‌جای کشورهای اروپایی، این انگیزه را در دولت روحانی تقویت کرد که تمایل به تقویت رابطه با شرق را در دستور کار خود قرار دهند. از تراز تجاری مثبت با اندونزی به میزان ۴۵ درصد، آنگولا و اوگاندا هرکدام به میزان ۲۰۰ درصد و بنگلادش ۴۰ درصد در سال ۱۳۹۶ می‌توان به‌عنوان نمونه‌هایی از این تغییر رویکرد نام برد. بسیاری از سفرهای ایشان به کشورهای آسیایی منطبق بر همین سیاست بوده است. همه می‌دانند بیشترین انرژی ظریف در این مدت، معطوف به جمع‌وجورکردن کارشکنی‌های آمریکا در قضیه برجام و مقابله و خنثی‌کردن سیاست‌های ترامپ بوده است که انصافا نیز در ابعاد ملموسی این اتفاق رخ داده و همین دلیل کافی است تا به‌اجبار مسئولان وزارت امور خارجه از پرداختن به کشورهایی که از ظرفیت‌های پایینی در تحول‌بخشیدن به نظام اقتصادی کشور برخوردارند، به‌طور موقت چشم‌پوشی کنند. کشورهایی که در ابتدای برقراری رابطه، مطالبه پول و وام بلاعوض دارند، در شرایط کنونی چه کمکی می‌توانند به اقتصاد مورد هجوم قرارگرفته ایران کنند؟

و در بند آخر نیز که جای بسی تأمل دارد، عدم تأمین منافع ملت در قراردادهای منعقدشده، آورده شده است. پرواضح است دلواپسان و کاسبان تحریم خوب دریافته‌اند اگر از این فرصت طلایی پیش‌آمده برای ازبین‌بردن و ناکارآمد جلوه‌دادن برجام استفاده نکرده و ظریف را از دور خارج نکنند، ممکن است فرصت دیگری به این خوبی پیش نیاید. ظریف یک‌تنه در حال فروپاشاندن سنت تک‌خواری است. اتفاقا به جهت حفظ منافع مردم، ظریف دست از برجام برنمی‌دارد؛ زیرا برجام خواست ملت بوده و هست. انعقاد برجام هم خواست رهبری و هم خواست مردم و دقیقا در راستای منافع ملت راهبری شد و موجب اثبات حقانیت ایران و ارتقای جایگاه بین‌المللی کشورمان شد. ظریف را باید ستود و مدال افتخار به گردنش آویخت؛ کسی که به تنهایی به همه پرسش‌های معاندان و حملات کلامی و عملی دشمنان قَدَری مانند ترامپ به‌شایستگی پاسخ می‌دهد که شاید این ابتکار در پاسخ‌گویی را هیچ‌یک از مسئولان کشور ما نداشته باشند؛ این تنهایی در نبرد را باید گرامی داشت.